

*Peter Harmsen zoekt de
juiste kleur steen om beschadigd
metselwerk te vervangen.*

PETER HARMSEN OVER VOEGWERK VAN BOERDERIJEN

KRACHT ZIT IN TAAIHEID

HIJ KIJKT NAAR EEN VERGEELDE FOTO VAN ZIJN OVERGROOTVADER IN 1911,
BEZIG ALS METSELAAR EN VOEGER. ALS VIERDE IN LIJN KENT PETER
HARMSEN UIT HET GELDERSE HENGELO DE KUNST VAN DE PERFECTE
KNIPVOEG. MAAR MINSTENS ZO BELANGRIJK: HIJ KAN HET OUDE VOEGWERK
VAN OUDE BOERDERIJEN OP WAARDE SCHATTEN, REINIGEN EN HERSTELLEN.
“KALK MAAKT DE MORTEL STERK DOOR ZIJN TAAIHEID.”

TEKST MARIO BROEKHUIS FOTOGRAFIE THEO TANGELDER

JUIST KLEUREN

Een boerderij heeft onderaan de muren vrijwel altijd een 'smet- of smeerplint', een strook waartegen het regenwater opspat en die dus iets beter bestand moet zijn tegen vuil en vocht. Dat is zeker het geval bij rieten daken zonder dakgoot. Om die reden brengt een metselaar tot ongeveer kniehoogte stucwerk aan. Het alternatief is om de voegmortel tot die hoogte donker te kleuren met antraciet: dan valt het vuil minder op. Peter: "We noemen dat een trasraam, niet omdat het iets met een terras te maken heeft, maar omdat de mortel met traskalk is gemengd." Van origine is al het voegwerk van boerderijen grijs van kleur, gelijk aan de kleur van cement en kalk. "Het waren functionele gebouwen", zegt Peter nuchter. "Wanneer een oude boerderij roomkleurig voegwerk heeft is dat niet de originele kleur, maar die van versleten voegwerk. Het cement is uitgespoeld en de kalk is achtergebleven, met een roomkleurig resultaat." Het originele grijs mist echter de sfeervolle uitstraling die de nieuwe bewoners van een boerderijtje graag zien. Een oplossing is het toevoegen van pigmenten aan de voegmortel, zoals oker om het 'oude' na te bootsen. Bij twijfel tipt Peter: laat een paar proefstukjes in verschillende kleuren zetten en neem de tijd om een keuze te maken. "Voor de kwaliteit maakt de kleur niet uit."

LINKS: Peter: "Garantie van goed voegwerk begint bij het zorgvuldig uithakken."

GEVELREINIGING

Peter Harmsen adviseert om de gevels van een huis iedere tien tot vijftien jaar met stoom te reinigen. "Absoluut niet met veel druk, maar alleen met hoge temperatuur. Op iedere gevel zit mos en alg, zelfs al kun je ze met het oog niet zien. Die voeden zich met de mineralen uit met name de voegmortel en in veel mindere mate uit de hardgebakken stenen. Doe je daar niets tegen, dan loopt het uiteindelijk uit op een gevelrenovatie. Een auto die je niet wast roest ook eerder weg, hetzelfde verhaal."

Doorgestroken (platvolle) voeg.   Daggevoeg, met een streepje in het midden.   Knipvoeg.

hierdoor knappen. Hard is slecht. Metselmortel op kalkbasis blijft namelijk een leven lang flexibel. De kalk maakt het sterk door zijn taaiheid." "Vroeger was alles beter", weet Peter: "Vroeger werd veel flexibeler gebouwd. Een huis moet kunnen bewegen tot aan de mortel tussen de stenen toe." "Over hoe je de samenstelling van de mortel precies bepaalt kan ik een boekwerk schrijven, maar het is eigenlijk alleen een kwestie van ervaring. Het komt niet vaak voor, maar als ik er echt niet uitkom neem ik mijn vader mee en die heeft het al van de generaties voor hem geleerd."

PROEFSTUK

Voor de voeger zijn mortel aanmaakt komt er een pneumatische hamer aan te pas om de oude voegen te verwijderen. "De vuistregel is 'tot op'

het metselwerk. Er zijn verschillende technieken. "Soms moet je wat voorslijpen, maar slijpen doe ik liever niet; het stuift te veel en de stenen raken snel beschadigd. Hakken met getande widiabeitels is het beste. Het komt vrij nauw met hoeveel druk je moet hakken, daar is geen vuistregel voor. Soms willen opdrachtgevers zelf de oude voegen weghakken, maar ik doe het liever zelf om te kunnen garanderen dat mijn voegwerk straks goed blijft zitten en niet na vijf jaar al weer loskomt. De garantie van goed voegwerk begint bij het zorgvuldig uithakken." Het zetten van een proefstuk voor nieuw voegwerk is de volgende stap. Het is iets dat de

RECHTS: Dagger, het gereedschap waarmee de voeger het streepje in de daggevoeg trekt.

RECHTS: Peters overgrootvader (r) in 1911, bezig als metselaar en voeger.

ONDER: De knipvoegers van Harmsen aan het werk.

Om drie redenen kan het nodig zijn om aan nieuw voegwerk te denken: het is niet mooi meer, er komen vochtproblemen aan de binnenzijde of er komen scheuren en barsten in de muren. "Er is geen vaste stelregel om te bepalen of er iets aan gedaan moet worden", geeft Peter Harmsen van het gelijknamige voegbedrijf volmondig toe. "Het is net als een oude auto, waarbij de een hem wegdoet vanwege een paar roestplekjes en de ander ermee doorrijdt tot de auto absoluut niet meer door de APK komt. Je kunt het voegwerk wat repareren voor een klein bedrag en volgend jaar weer iets, waarbij de gevel uiteindelijk toch verder verzwakt en het per saldo vele malen duurder uitpakt. Of het gelijk goed doen." Peter weet bij een boerderij: hoe rijker de boer die haar vroeger liet bouwen, hoe beter het

metselwerk en het voegwerk. Een herenboer kocht dure en kwalitatief goede stenen en bezuinigde niet op het metselwerk. In kleine boerderijtjes van keuters en arbeiders die minder centen te besteden hadden, is het voegwerk het slechtst. Het is meteen een tip bij de aanschaf: een betaalbaar, knus huisje kan qua metselwerk en voegen in het opknappen duurder uitpakken dan een grotere boerderij. Peter zegt dat hij met nieuwe voegen geen wonderen kan verrichten wanneer het oude metselwerk van matige kwaliteit is: "De voegmortel moet ik afstemmen op de oorspronkelijke metselmortel: de verhouding luchtkalk, traskalk, cement en zand moet gelijk zijn. Anders gaan de beide mortels afzonderlijk van elkaar werken en gaan ze daardoor kapot. Een voeg van keihard cement breekt gegarandeerd of de stenen gaan

ZELDZAAM AMBACHT

De knipvoeg is de ultieme versiering van het metselwerk, maar veel zijn er niet meer die kunnen 'knipvoegen'. Peter en een paar van zijn medewerkers kunnen het. Hij schat dat hooguit anderhalf procent van de leerlingen het uiteindelijk echt onder de knie krijgt. "Die mensen kun je niet kopen, je kunt ze niet opleiden, je komt ze met veel geluk ergens tegen."

BOVEN: Het werk afstoffen voor een strak resultaat.
RECHTSBOVEN: Stootvoeg zetten.
RECHTS: De voeger snijdt met het knipmes langs de snijbeugel (knipwerk).
UITERST RECHTS: Stootvoeg snijden (knipwerk).

BOVEN: Linksonder is een stukje nog niet gevoegd, de rest is van knipvoeg voorzien.
LINKS: De put voor het huis geeft nog een idee van de kleur en het voegwerk van de boerderij van voor de gevelrenovatie. De onderkant van de muren hebben een 'trasraam' met een antracietgrijze volle voeg, de rest is knipvoeg.

VIND EEN VOEGBEDRIJF

De juiste verhouding in de mortel, de juiste vochtigheid, het glad weghakken van de oude voeg, het met de juiste kracht aandrukken van de mortel. Het is een kunst om te voorkomen dat de voegen er na een paar jaar uitvallen of barsten. "Je hebt voegers en voegers. Serieus, iedereen kan voegen, maar om het gevoel te ontwikkelen moet je het eerst honderd keer doen of je krijgt het wellicht nooit." Omdat het een kunst is zijn de beste voegers met een kaarsje te zoeken, al roept menigeen op internet het te kunnen. De beste manier om het juiste voegbedrijf te vinden is het natrekken van referenties. Peter adviseert: "Ga eerst kijken naar werk dat is gemaakt en luister of de opdrachtgevers tevreden zijn. Wie buitenaf woont weet ongetwijfeld wie wanneer zijn boerderij heeft laten voegen. Vraag rond. Maak de referenties doorslaggevend en niet een paar honderd euro prijsverschil. Je hebt jongens die spotgoedkoop werken en zeggen 'levenslang' garantie te geven. Maar wat zegt dat? Wanneer het er na tien, vijftien jaar uitvalt zie je ze niet meer terug. Het knipwerk dat mijn opa hier in het dorp heeft gemaakt zit al honderd jaar. Je huis nieuw laten voegen doe je maar eens in je leven, als het goed is."

Monumentenwacht voor restauraties eist. Dat proefstuk moet de tijd krijgen om te drogen. "Mortel op basis van traskalk, dus voor oude gebouwen, heeft tijd nodig om te drogen. In de zomer kan zes weken genoeg zijn, in de winter soms vijf tot zes maanden voor de mortel de taaiheid heeft die hij vijftig, zestig jaar behoudt. Snel drogen in de zomer klinkt mooi, maar eigenlijk is het voegwerk dat je in vochtige periodes maakt kwalitatief beter. Door het vocht hecht de kalk. Om die reden maken we de muren constant nat om ook de achterliggende metselmortel vochtig te houden. Daardoor hecht de voegmortel beter, ook aan de oude metselmortel."

WAT KOST HET?

De techniek van het aanbrengen is minstens zo belangrijk voor de kwaliteit van de voegen: nastrijken, doorstrijken, de stootvoegen goed aandrukken. "Een stootvoeg zet je er eerst scheef in zodat hij gevuld is en dan voeg je hem vlak af. Een stootvoeg die zo in twee keer is gezet, is honderd procent vol. Wanneer ik hem in één keer zet, zit hij ook, maar daar is dan alles mee gezegd." Voor de meeste huiseigenaren is de meest prangende vraag bij nieuw voegwerk: welke voeg? Een eenvoudige platvolle voeg, een daggevoeg met een streepje of een luxieuze knipvoeg die als een strak gesneden rand tussen de stenen

ligt? De boerderij geeft zelf het antwoord op wat origineel is. "Ik zal altijd proberen te sturen naar origineel, want dan heb ik de beste referentie en het is het mooist om te doen", verklaart Peter. Voor de rest speelt de prijs een rol. Een geoeffende voeger zet vier tot zeven vierkante meter knipvoeg per dag, terwijl een platvolle voeg er tot bijna tien keer zo snel in zit. Het hangt van factoren als het aantal rollagen, togen, deurtjes en ramen en de kwaliteit van het metselwerk af. Wat het dan kost? Peter zucht, want voor een specifieke boerderij kan hij prima een offerte maken, een algemene richtlijn is veel moeilijker. "Het geheel vervangen van standaard (platvol) voegwerk begint vanaf 30 euro per vierkante

meter. Knipwerk hebben wij gedaan voor 55 tot 90 euro per meter, terwijl het uurtarief in beide gevallen op 40 euro lag. Zo veel verschil kan het maken." Geen twee boerderijen en geen twee muren zijn hetzelfde. □

HARMSEN VOEGWERKEN & REINIGINGSTECHNIEK BV

Hummeloseweg 30
 7255 AH Hengelo (Gld)
 Tel. 0575 - 46 53 11
www.harmsenvoegwerken.nl